

Cincarin kao cicija

Stereotip o Cincarima je toliko izgrađen da većina stanovnika Srbije i ne zna ko su oni, ali pouzdano zna da je Cincarin sinonim za tvrđicu.

Ljiljana Gavrilović piše o tome kako je ovaj stereotip, potpomognut Sterijinim Kir-Janjom, kod nas nastao. Cincari su u srednjem veku živeli u planinskom masivu Pinda, na današnjoj trameđi Grčke, Albanije i Makedonije. Bili su pečalbari, ali su iz matice odlazili samo muškarci koji su se u većim gradovima Balkana i srednje Evrope bavili trgovinom i zanatstvom. Krajem 18. veka njihovi tadašnji najveći gradovi Moskopolje, Janjina i drugi bili su razoreni i to je nagnalo čitave porodice da pođu za svojim muškim članovima. Tako su se u Srbiji, Austriji i južnoj Ugarskoj naselile mnoge cincarske porodice.

Stereotipe prema Cincarima su u postojbini stvarali Grci kao većinski narod, što je, navodi Gavrilovićeva, bila posledica uobičajenog sukoba sedelačkog (grčkog) i nomadskog (cincarskog) stanovništva. Nomadi se, naime, uvek doživljavaju kao neko ko ugrožava pozicije starosedelaca, što je pratilo i sudbinu Cincara. Oni su se, međutim, tome prilagođavali tako što su gradili višestruki etnički identitet, a to su kao pravoslavci, među pravoslavnim svetom, postizali relativno lako. U Grčkoj su prihvatili jezik i pismenost većinskog stanovništva, kao i gradsku kulturu, što im je omogućavalo da se izjednače s većinskim stanovništvom. Ali i da prihvate trgovinu i zanatstvo kao svoju osnovnu delatnost.

U Srbiji i južnoj Ugarskoj takođe se brzo prilagođavaju. Da bi što manje odudarali od nove sredine, Cincari prvo usvajaju dvojni etnički identitet, zatim prihvataju i srpski. Tadašnje orodačavanje s bogatim srpskim porodicama bilo je posledica cincarskog nastojanja da se uklope u širu zajednicu. Da bi što brže bili prihvaćeni u novoj sredini, menjaju i prezimena, a jedino što im nije uspevalo bilo je učenje srpskog jezika. Zahvaljujući sistemu vrednosti koju je favorizovao rad, stalno obrazovanje i racionalan odnos prema novcu, oni su i u novoj sredini veoma brzo napredovali, ali su njihove vrednosti bile strane većinskom stanovništvu u Srbiji, doseljenom sa dinarskog područja.

Čuvanje "belih para za crne dane" Srbima je bilo potpuno neshvatljivo. U sudaru dva viđenja sveta, većinskom stanovništvu cincarski put napredovanja nikako nije odgovarao.

Branislav Radivojša

Politika 22. 1. 2003.